

Program
de activitate a Institutului Patrimoniului Cultural al Academiei de Științe al Moldovei
pentru perioada anilor 2015-2018,
propus de către dr. hab. Oleg Levițki
în cadrul concursului de suplînire a postului vacant de director al Institutului

Preambul

Institutul Patrimoniului Cultural al AȘM este organizație de drept public din sfera științei și inovării, fondat prin Hotărârea Guvernului R. Moldova nr. 1326 din 14.12.2005 „Cu privire la măsurile de optimizare a infrastructurii sferei științei și inovării” prin contopirea Institutului de Arheologie și Etnologie, Institutului de Cercetări Interetnice și a Institutului Studiul Artelor din cadrul AȘM, fiind succesorul în drepturi și obligațiuni al celor trei institute.

Numărul de identificare de stat: 1006600034042.

Forma organizatorico-juridică – instituție publică, finanțată integral din bugetul de Stat.

Scopul primordial/de bază al **Institutului** este organizarea, efectuarea și valorificarea investigațiilor științifice fundamentale și cu caracter aplicativ în domeniul Patrimoniului arheologic, etno-cultural și artistic al R. Moldova; are misiunea fundamentală de a contribui la dezvoltarea durabilă a țării în baza rezultatelor activității de cercetare-dezvoltare, la promovarea și implementarea valorilor științifice și culturale obținute în plan național și internațional.

Structura IPC include următoarele subdiviziuni științifice de bază:

1. **Centrul de Arheologie** (*Direcția de cercetare: Geneza și evoluția comunităților culturale din spațiul carpato-nistean din perioadele: preistorie, antică și medievală*), divizat în secțiile:

- *Secția Arheologia preistorică;*

- *Secția Arheologia antică și medievală.*

2. **Centrul de Etnologie** (*Direcția de cercetare: Etnii și relații interetnice din Republica Moldova*), divizat în secțiile:

- *Secția Probleme generale;*

- *Secția Minorități etnice.*

3. **Centrul Studiul Artelor** (*Direcția de cercetare: Geneza și evoluția artei naționale*), divizat în secții:

- *Secția Arte vizuale;*

- *Secția Arte audiovizuale*

Activitatea de cercetare a Institutului ține de tema generală **Geneza, evoluția și specificul etno-cultural și artistic al Moldovei** și include:

a. Cercetări fundamentale – obținerea noilor cunoștințe teoretice și universale de interes național și internațional pentru elaborarea lucrărilor de sinteză, a monografiilor colective și individuale;

b. Cercetări aplicative – publicarea unor elaborări cu caracter științifico-popular și didactic (cărți, broșuri, albume, materiale didactice etc.) în vederea instruirii tinerelor generații, popularizării cunoștințelor istorico-arheologice, promovării moștenirii culturale și valorilor spirituale pe plan național și internațional.

Institutul Patrimoniului Cultural a fost acreditat în anul 2005 (Certificat de acreditare nr. 013 seria I) și re-acreditat în anul 2013 (Certificat de acreditare nr. 034 seria I) pe profilurile:

- *Arheologia spațiului carpato-nistean*
- *Etnii și relații interetnice din Republica Moldova*
- *Geneza și evoluția artei naționale*

Resurse umane: Total angajați: 115 (fără cumul intern și acord de muncă), dintre care femei – 69; de bază – 101, femei – 66.

Cercetători științifici total: 103 (femei – 58), de bază – 89 (femei – 55).

Colaboratorii științifici care au atins vârsta de pensie – total 26, sau 25% (femei – 16, sau 28%). Repartizarea pe Centre: Centrul de Arheologie – 3 pensionari, sau 11%; Centrul de Etnologie – 11 pensionari, sau 23%; Centrul Studiul Artelor – 12 pensionari, sau 36%.

Colaboratori științifici până la 35 de ani – 26, sau 25%. Repartizarea pe direcții arheologie – 10 cercetători, sau 37%; etnologie – 13 cercetători, sau 27%; studiul artelor – 3 cercetători, sau 9%.

După grade științifice: doctori habilitați – 12 (2 – prin cumul), femei – 6; doctori – 53 (7 – prin cumul), femei – 31 (2 – prin cumul). Din numărul total de cercetători științifici, cu grad științific sunt 65, sau 63%.

Institutul Patrimoniului Cultural editează trei reviste științifice, reevaluate în anul 2013 și incluse în Registrul Național, Categoria B:

1. Revista Arheologică (serie nouă);
2. Revista de Etnologie și Culturologie;
3. Revista Arta (arte vizuale; arte audiovizuale).

Colaboratorii institutului activează în cadrul direcției strategice: Edificarea statului de drept și punerea în valoare a patrimoniului cultural și istoric al Moldovei în contextul integrării europene, aprobată prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 160 din 21.07.2005.

Pregătirea cadrelor: În cadrul IPC își face studiile de doctorat 19 doctoranzi, 8 dintre care au fost înmatriculați la studii în anul 2013 (2 – la arheologie; 2 – la etnologie; 2 – la arte vizuale și 2 – la arte audiovizuale).

Studiile de doctorat se efectuează la următoarele specialități (după Nomenclatorul nou):

- 613.01 – arheologie;
- 612.01 – etnologie;
- 622.2 – literatura universală și comparată;
- 654.01 – arte audiovizuale;
- 651.01 – teoria și istoria artelor plastice;
- 651.02 – teoria și istoria arhitecturii.

La IPC activează **patru seminare științifice de profil** aprobate prin Hotărârea CNAA nr. AT-2-/1-1 din 05 aprilie 2012 la specialitățile Arheologie, Etnologie, Arte audiovizuale, Arte vizuale și, respectiv, Consiliile științifice specializate la aceleași specialități.

Cercetările științifice în cadrul Proiectelor instituționale 2015-2018

Activitatea IPC în perioada 2015-2018 se va desfășura conform profilurilor acreditate în cadrul direcției strategice ale activității din sfera științei și inovării pentru anii 2013-2020 **Patrimoniul național și dezvoltarea societății**, aprobată prin Hotărârea Parlamentului nr. 150 din 14.06.2013 pentru anii 2013-2020, ținându-se cont de programele de stat ale AȘM din sectorul **Știința și inovare** pe anii 2014-2016:

- 1. *Managementul științei și inovării*

- 2.5. *Cercetări științifice fundamentale în direcția strategică Patrimoniul național și dezvoltarea societății și*

- 3.5. *Cercetări științifice aplicative în direcția strategică Patrimoniul național și dezvoltarea societății,*

- programul managerial propus de academicianul Gh. Duca, Președintele AȘM **Știință performantă în serviciul societății**, precum și de prevederile

- **Strategiei de dezvoltare a culturii "Cultura 2020"** și a **Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei "Cultura 2020"**, aprobate prin Hotărârea Guvernului nr. 271 din 9 aprilie 2014.

Cercetările științifice fundamentale și aplicative în direcție strategică **Patrimoniul național și dezvoltarea societății**, care vor fi realizate de colectivele centrelor IPC (Arheologie, Etnologie, Studiul Artelor) în următorii 4 ani, vor fi axate pe prevederile **Cadrului bugetar pe termen mediu (CBTM) 2014-2016 al AȘM**, precum și pe propunerile privind modificarea/completarea acestuia pentru perioada **2015-2017**.

Proiectele instituționale din următorii 4 ani urmăresc aducerea unor contribuții reale atât la reevaluarea, reconsiderarea și valorificarea științifică a culturii materiale, spirituale în contextul regional și european, cât și la rezolvarea problemelor de interes public general privind cercetarea, documentarea și punerea în valoare a patrimoniului cultural național. Se va pune accent pe implementarea unor componente științifice ale strategiei naționale de salvagardare a patrimoniului cultural mobil, imobil, imaterial, precum și pe diseminarea rezultatelor cercetărilor științifice din domeniul umanistic în mass media scrisă și electronică.

Proiectul instituțional propus pentru realizare în cadrul profilului *Arheologia spațiului carpato-nistrean*. **Structuri și interferențe culturale în spațiul est-carpatic din cele mai vechi timpuri până în epoca modernă**, are drept scop relevarea originalității, specificului și coloristicii patrimoniului arheologic din regiune, elucidarea cauzelor, mecanismelor, caracterului, consecințelor și importanței istorico-culturale a proceselor cultural-istorice care au contribuit la constituirea acestuia și valorificarea lui parțială. Printre direcțiile de cercetare nominalizăm:

- adaptarea comunităților umane din paleolitic, neolitic și eneolitic la condițiile naturale;
- habitatul și elementele lui constitutive în pre- și protoistorie;
- habitatul și elementele lui constitutive în antichitate – evul mediu;
- practici și rituri funerare în pre- și protoistorie;
- practici și rituri funerare în antichitate – evul mediu;
- interferențe culturale în spațiul est-carpatic din cele mai vechi timpuri până în epoca modernă;
- viața cotidiană în spațiul est-carpatic din cele mai vechi timpuri până în epoca modernă (locuințe, vestimentație, alimentație, podoabe, circulație monetară etc.).

De asemenea, pentru anii 2015-2018 se preconizează:

- elaborarea și editarea lucrării fundamentale **Arheologia Moldovei** în două volume, ce se va realiza în cadrul unui Program de Stat înaintat la Concurs;
- valorificarea (prin publicare monografică) a rezultatelor investigațiilor sistematice în siturilor arheologice: Cosăuți (paleoliticul superior); Sacarovea (neolitic, cultura Criș); Chisinau-*Valea Morilor* (eneolitic, cultura Precucuteni); Trinea-*La Saț* (eneolitic, cultura Cucuteni B2-C1); Trinea-*Izvorul lui Luca* (paleoliticul superior, perioada de tranziție de la eneolitic la epoca bronzului, Hallstatt); Trebujeni-*Scoc* (evul mediu timpuriu); Lozova, Vorniceni (evul mediu) etc.

Proiectul instituțional propus pentru realizare în cadrul profilului *Etnii și relații interetnice din Republica Moldova*. **Valorificarea pluridimensională a patrimoniului etnocultural ca factor al armonizării și dezvoltării societății Republicii Moldova**, reieșind din necesitatea de abordare integrală a patrimoniului cultural prin cercetare științifică, valorificare pluridimensională, precum și promovare a rezultatelor științifice, investigațiile vor avea următoarele direcții:

- imagini generale și particulare ale culturii tradiționale, specifice etniilor și grupurilor etnice din Republica Moldova;
- aspecte identitare (etnice, civice, etnoculturale etc.) ale etniilor conlocuitoare din Republica Moldova;
- procesele etnice (în plan istoric și contemporan) în spațiul Republicii Moldova;
- patrimoniul etnografic în sinerizare cu patrimoniul etnocultural european.

Vor fi elaborate și editate lucrări științifice care vor reflecta starea actuală a tradițiilor, problemele identitare, procesele etnoculturale și de coeziune socială din Republica Moldova, printre care:

1. Moldova în schimbare cu o identitate în dezvoltare: probleme și soluții posibile. Monografie colectivă.
2. Традиционная духовная культура гагаузов Бессарабии. Monografie colectivă.
3. Традиционная культура и язык болгар Молдовы в условиях города. Monografie colectivă.
4. Ipostaze ale imaginarului autohton. Monografie colectivă.
5. Евреи Молдовы: история и традиции. Monografie colectivă.
6. Очерки традиционной культуры украинцев Молдовы.
7. Русская составляющая этнокультурного наследия Республики Молдова: традиции и современность. Culegere de articole.

Proiectul instituțional propus pentru realizare în cadrul profilului *Geneza și evoluția artei naționale*. **Interferențe culturale europene în arta din Republica Moldova. Studii de istoria și teoria artelor** stipulează cercetări în următoarele direcții:

- arta muzicală din Republica Moldova ca domeniu al patrimoniului cultural imaterial în contextul modernității;
- arta cinematografică prin creația personalităților exponențiale: aspecte estetico-filosofice;
- arta teatrală din Republica Moldova ca fenomen al culturii artistice;
- patrimoniul construit al Republicii Moldova la intersecția influențelor Europei de Est și de Vest (secolele XIV-XV);
- artele plastice din Moldova. Interferențe și tendințe europene în secolul XX.

În anii 2015-2018, în cadrul profilului vor fi finalizate și editate și anumite teme de cercetare fundamentală, precum:

1. Studii și cercetări de istoria artelor plastice din Moldova.
2. Studii și cercetări de istoria arhitecturii în Republica Moldova.
3. Personalități notorii în filmul documentar autohton.

Rezultatele investigațiilor propuse de proiectele instituționale pentru următorii patru ani vor contribui esențial la:

- completarea imaginii de ansamblu referitor la evoluția culturii materiale și spirituale a comunităților umane de pe teritoriul Moldovei în pre- și protoistorie, antichitate și evul mediu în complexitatea multimilenară a procesului evolutiv istoric și etno-cultural;

- cunoașterea istoriei etnice, consolidarea conștiinței etnice și a mândriei de neam, a sentimentului patriotismului la etniile din Republica Moldova și promovarea imaginii veridice a Republicii Moldova în plan internațional;
- aprofundarea cunoștințelor din domeniile istoriei și teoriei artelor vizuale și audiovizuale naționale, inclusiv, cu privire la personalitățile marcante ale culturii și artei autohtone.

Cercetări cu privire la realizarea
Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei *Cultura 2020*

Ținând cont de propuneri privind modificarea/completarea CBTM 2015-2017 al AȘM Programul 2.5. Cercetări științifice fundamentale în direcția strategică „Patrimoniul cultural național și dezvoltarea societății” și Programul 3.5. Cercetări științifice aplicative în direcția strategică **Patrimoniul cultural național și dezvoltarea societății**. Institutul patrimoniului cultural, în parteneriat cu Ministerul Culturii și structurile sale (Agenția Națională Arheologică, Agenția de Inspectare și Restaurare a Monumentelor, Muzeele Naționale etc.), *în baza unor programe de stat sau proiecte concrete, finanțate suplimentar, va participa la realizarea Planului de acțiuni privind implementarea Strategiei „Cultura 2020”.*

Printre acțiunile noi identificate se numără:

Inventarierea și documentarea patrimoniului cultural național (imaterial, arheologic, istoric, de for public, mobil, audiovizual și comemorativ).

Crearea Bazei de date electronice a patrimoniului cultural național - digitizarea patrimoniului cultural (imaterial, arheologic, istoric, de for public, mobil, audiovizual și comemorativ).

Fundamentarea științifică a propunerilor de formare/actualizare a Registrului patrimoniului cultural (imaterial, arheologic, istoric, de for public, mobil, audiovizual și comemorativ).

Elaborarea metodologiilor științifice de protejare, conservare-restaurare și punere în valoare a patrimoniului cultural național (imaterial, arheologic, istoric, de for public, mobil, audiovizual și comemorativ).

Elaborarea suportului științific pentru dezvoltarea cadrului legislativ-normativ din domeniul patrimoniului cultural național (propuneri privind dezvoltarea și ajustarea cadrului legislativ-normativ al Republicii Moldova din domeniul patrimoniului cultural la experiențele comunitare și convențiile UNESCO).

Cercetarea științifică a patrimoniului cultural aflat în pericol de dispariție

- Cercetarea siturilor arheologice aflate sub impact antropic sau natural.
- Cercetarea monumentelor istorice aflate în pericol.

Valorificarea științifică a patrimoniului cultural

Elaborări ale:

- Atlasului etnografie al Republicii Moldova;
- Repertoriului patrimoniului cultural al Republicii Moldova (situri arheologice; monumente istorice; monumente de for public; cimitire de război și monumente comemorative);
- Albumelor de patrimoniu cultural național.

Programul de activitate a IPC în următorii patru ani va include și așa compartimente, precum:

Potențialul uman, care prevede:

- atragerea tinerilor (studenți de la ultimul an de studii și masteranzi) în cercetare;
- pregătirea specialiștilor de înaltă calitate prin doctoratură și post-doctoratură;
- asigurarea susținerilor tezelor în termenul preconizat;
- antrenarea tinerilor în elaborarea proiectelor de cercetare (proiecte pentru tinerii cercetători, proiecte de grant, proiecte instituționale, Programe de Stat etc.);

- implicarea mai activă a cercetătorilor în activitatea didactică (cursuri de bază, cursuri opționale, elaborării suporturilor didactice la arheologie, etnologie, antropologie, culturologie, istoria artelor etc., îndrumare în vederea realizării tezelor de licență, masterat), ca posibilitate de selectare a viitorilor cercetători;
- aprecierea și motivarea cercetătorilor consacrați;
- fortificarea competențelor comunicaționale în limbi moderne.

Dezvoltarea infrastructurii,

- continuarea eforturilor în vederea finalizării reparațiilor capitale ale edificiului Institutului Patrimoniului Cultural din str. Mitropolit Gavriil Bănulescu-Bodoni, 35, prin înaintarea de demersuri și proiecte la diverse organisme și fonduri naționale (Guvernul Republicii Moldova) și internaționale (Departamentul românilor de pretutindeni al Ministerului de externe al României):
- crearea condițiilor adecvate de muncă pentru cercetători, prin punerea la dispoziție a spațiului conform normelor Codului Muncii, tehnică de calcul, articole de birou etc.;
- asigurarea subdiviziunilor IPC cu echipament științific, prin elaborare și prezentare la concursurile naționale și internaționale a proiectelor de procurare a echipamentelor;
- organizarea bibliotecii IPC, în care să fie concentrată literatură de specialitate (monografii, culegeri, ediții periodice) referitoare la profilele acreditate (în prezent literatura necesară se găsește parțial în Biblioteca Științifică „A. Lupan”, parțial, în diverse depozite, la care accesul este limitat).

Internaționalizarea C&D.

- extinderea relațiilor și diversificarea formelor de cooperare cu organizațiile internaționale de profil cu care IPC întreține acorduri de colaborare și efectuează schimb de publicații (circa 20 de instituții):
- dezvoltarea unor parteneriate și echipe de lucru între cercetători din Republica Moldova și alte state, cu care AȘM are încheiate acorduri de colaborare bilaterală (România, Federația Rusă, Ucraina, Belarus, Germania, Franța, Italia etc.);
- asigurarea participării active a cercetătorilor IPC în Programul pentru Cercetare și Inovare „Orizont-2020” al Uniunii Europene prin elaborarea proiectelor de cercetare fundamentală în domeniile acreditate, cu participare și finanțare internațională, inclusiv a proiectelor transfrontaliere, în problemele cercetării, conservării și valorificării patrimoniului cultural național:
- sporirea numărului de lucrări științifice elaborate de cercetătorii IPC editate în străinătate;
- antrenarea mai activă în realizarea diverselor activități întreprinse cu concursul partenerilor de peste hotare (expediții, școli de vară, simpozioane, seminare, expoziții itinerante etc.);
- coînteressarea cercetătorilor de peste hotare pentru a publica lucrările lor în revistele de profil ale instituției noastre;
- promovarea sistematică pe plan internațional a publicațiilor periodice științifice ale Institutului (Revista Arheologică, Revista de Etnologie și Culturologie, Arta: Arte vizuale și Arte audiovizuale), a monografiilor, culegerilor de studii etc.

Diseminarea cunoștințelor.

- care prevede promovarea științei și realizărilor din sfera științei și inovării prin:
 - publicarea rezultatelor în formă de studii monografice în țară și peste hotare;
 - publicarea de studii, articole și materiale în revistele științifice de profil editate în străinătate și în cele naționale, acreditate de CNAA;
 - continuarea eforturilor în vederea editării cu regularitate a revistelor IPC de categoria B conform condițiilor care vor permite promovarea acestora în baza de date SCOPUS;
 - organizarea manifestărilor științifice de diverse tipuri, îndeosebi, conferința anuală tradițională cu participare internațională, de totalizare a rezultatelor cercetătorilor IPC ***Probleme actuale ale Arheologiei, Etnologiei și Studiului Artelor:***

- prezentarea de rapoarte și comunicări la simpozioane științifice naționale și internaționale;
- participare la emisiuni TV/Radio consacrate științei;
- articole de popularizare a științei în ziare, reviste;
- susținerea unor prelegeri despre patrimoniul cultural național;
- reorganizarea și dezvoltarea continuă a Web-sitului Institutului Patrimoniului Cultural;
- diseminarea rezultatelor științifice la nivel internațional în cadrul rețelelor virtuale specializate în domeniile Arheologie, Etnologie, Antropologie, Culturologie și Studiul artelor.

La finalul expunerii programului, accentuăm că rezultatele programului vor avea un impact multidimensional, în primul rând, **asupra sferei științei și inovării** din Republica Moldova, contribuind la dezvoltarea cercetării propriu-zise, generând noi direcții și noi resurse de cercetare (umane și tehnologice), noi cunoștințe referitoare la procesele etnoculturale și la cele privind patrimoniul cultural național material și imaterial.

În al doilea rând, **social-economic**, prin transformarea patrimoniului cultural în sursă de dezvoltare durabilă (educație, cultură, turism etc.) și coeziune socială: integrarea patrimoniului cultural în diverse sfere ale serviciilor publice; armonizarea politicilor naționale în domeniul patrimoniului cultural cu cele europene; consolidarea abilităților necesare conviețuirii și toleranței interetnice și interculturale.

În rândul al treilea, reevaluarea, reconsiderarea și valorificarea științifică a culturii materiale, spirituale în contextul regional și european va impune, de asemenea, dinamizarea activității de mai departe a Institutului prin consolidarea și dezvoltarea capacității de cercetare, a spiritului de exigență, competiție și inovare în cadrul colectivului IPC.

04.07.2014

O. Levițki